

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci maloletého **A. M.**, narodeného X., bývajúceho u matky, zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Poprad, dieťa rodičov matky **R. M.**, bývajúcej v K., zastúpená JUDr. JCLic. Tomášom Majerčákom, PhD., advokátom so sídlom v Košiciach, Južná trieda 28 a otca **J. M.**, bývajúceho vo V., za účasti okresného prokurátora Humenné, **o úpravu práv a povinností**, vedenej na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 19 P 188/2007 a na Krajskom súde v Prešove pod sp. zn. 8 NcC 6/2015, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Prešove z prejednávania a rozhodovania tejto veci, takto

r o z h o d o l :

Sudkyne Krajského súdu v Prešove JUDr. Daniela Babinová a JUDr. Marianna Muránska **n i e s ú v y l ú č e n é** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 8 NcC 6/2015.

O d ô v o d n e n i e

V konaní vedenom na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 19 P 188/2007 otec maloletého dieťaťa písomným podaním z 31. januára 2015, doručeným okresnému súde 3. februára 2015 (č. l. 1276 spisu), uplatnil námietku zaujatosti tak voči sudkyňi tamojšieho súdu, ako aj sudcom Krajského súdu v Prešove, a to z dôvodu, že sudkyňa okresného súdu JUDr. Magdaléna Klimková a všetci sudcovia krajského súdu majú dlhoročné priateľské a pracovné vzťahy s právnym zástupcom matky JUDr. Vladimírom Komanom, ktorý je sudcom Okresného súdu Poprad. Tvrdil, že uvedená skutočnosť vzbudzuje oprávnené pochybnosti o ich nestrannosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súde v Prešove (§ 16 ods. 1 O.s.p.) preskúmal vec a posúdil opodstatnenosť námietky zaujatosti z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci

v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď :

1. k veci, v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci, alebo

2. k účastníkom konania, ktorý vzťah by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom pomere (tak pozitívnom alebo negatívnom) k nim, alebo

3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Explicitne je definované tzv. zákonné vylúčenie sudcu a to vtedy, ak sudca rozhodoval vec na súde nižšieho stupňa, a naopak (§ 14 ods. 2 O.s.p.). V prejednávanej veci o takýto prípad nejde.

Nezávislosť s nestrannosťou a odbornosťou (kvalifikáciou) sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti. Nezávislosť a nestrannosť úzko spolu súvisia, často sa prekrývajú a nie je vždy ľahké ich od seba odlíšiť. Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu.

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej právnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne poučil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Inštitútom vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť (§ 14 až § 16 O.s.p.) sa v občianskom súdnom konaní garantuje základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR. Nestrannosť sa definuje

spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadržania určitej procesnej strane).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03). Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, čl. 48 ods. 1 Ústavy SR), treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno skutočne iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. Pri posudzovaní týchto dôvodov (ich analýze) v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu a inštruktívnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky k danej problematike.

ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (viď napríklad *Piersack c. Belgicko*).

Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno (pre vnútornú potrebu). Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (viď napríklad *Hauschildt c. Dánsko*). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu.

Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [viď tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt c. Belgicko). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania, resp. aj k ich zástupcom. Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar c. Spojené kráľovstvo) a vyvolávajú relevantnú obavu z nedostatku nezaujatosti.

Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania veci), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre ESĽP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k danej veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08).

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (viď tiež Fey c. Rakúsko). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESLP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje.

V prejednávanej veci otec maloletého vyvodzoval zaujatosť sudcov Krajského súdu v Prešove z toho, že majú dlhoročné priateľské a pracovné vzťahy so synom právneho zástupcu matky JUDr. Petrom Komanom, ktorý je sudcom Okresného súdu Poprad.

Sudcov pomer k účastníkom konania alebo k ich zástupcom môže byť založený predovšetkým príbuzenským alebo jemu podobným vzťahom (§ 116 Občianskeho zákonníka), ktorému na roveň môže v konkrétnom prípade stáť vzťah priateľský, či naopak nepriateľský takej intenzity, že sudca nebude schopný nezávisle a nestranne rozhodovať vo veci.

Teda priateľský vzťah sudcu k účastníkovi konania, resp. jeho zástupcovi je nepochybne vzťahom relevantným z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p. a dôvodom pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania o veci, ale len vtedy, ak je reálne daný.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 20. apríla 2015 sp. zn. 2 Nc 4/2015 rozhodol, že sudcovia Krajského súdu v Prešove JUDr. Martin Fiľakovský, JUDr. Branislav Breza a Mgr. Miloš Kolek nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 8 NcC 6/2015.

Zmenou rozvrhu práce a opatrením predsedu Krajského súdu v Prešove, účinnou od 1.3.2015 a 1.5.2015, sa zákonným senátom v predmetnej veci starostlivosti o maloleté dieťa stal senát zložený z predsedu senátu Mgr. Miloša Koleka a sudkýň JUDr. Daniely Babinovej a JUDr. Marianny Muránskej. Vzhľadom na túto zmenu bolo potrebné rozhodnúť o námietke zaujatosti nových členiek senátu. Uvedené sudkyne vo svojich vyjadreniach k námietke otca maloletého zhodne uviedli, že sa vo veci zaujaté necítia, nakoľko nemajú žiaden vzťah k veci, k účastníkom konania a ani k ich zástupcom.

Treba uviesť, že aj za predpokladu, ak by sudcovia účastníka konania (resp. jeho zástupcu) osobne poznali, samotná táto skutočnosť nemôže byť dôvodom pre vylúčenie sudcu

z prejednávania a rozhodovania veci, lebo na rozdiel od vzťahu priateľského sama osebe ešte nesvedčí o existencii vzťahu relevantného z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p. Napokon sudca nie je osobou fungujúcou len na svojom pracovisku (príslušnom súde) a žijúcou oddelene od ostatného sveta, ale vždy ide o konkrétneho človeka s príbuzenskými a spoločenskými vzťahmi, majúceho určité názory, potreby a záujmy.

Dovolací súd na margo poznamenáva, že advokát JUDr. Vladimír Koman odstúpil od zastupovania matky maloletého oznámením doručeným okresnému súdu 27. mája 2014 (č. I. 1236).

Vychádzajúc z vyjadrení sudcov príslušného súdu, z ktorých vyplýva, že nemajú žiaden pomer k veci, k účastníkom konania a ani zástupcom účastníkov, keď ani ďalší obsah spisu z objektívneho hľadiska nezakladá žiadne pochybnosti o nezaujatosti týchto sudcov, Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil žiaden relevantný dôvod v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p., ktorý by ich vylučoval z prejednávania a rozhodovania tejto veci. V tejto súvislosti nadriadený súd zároveň pripomína, že sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia; rozhoduje nestranne, spravodlivo, bez zbytočných prietahov a len na základe skutočností zistených v súlade so zákonom (porovnaj § 2 ods. 2 zák. č. 385/2000 Z.z.). Nezávislosť sudcu treba o. i. vidieť aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému aj konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí).

Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti JUDr. Daniely Babinovej a JUDr. Marianny Muránskej, a preto rozhodol, že ich nevyklučuje z prerokovania a rozhodovania danej veci.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok

V Bratislave 9. júla 2015

JUDr. Jozef Kolcun, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová